

Kansanomainen paritanssi ja tanssisoitto

Katsaus Kansanmusiikin ja Kansantanssin Edistämiskeskuksen
Tanssitupa-hankkeessa esiin nousseisiin pohdintoihin ja kysymyksiin

Kataja ry
Mari Solja, Jari Haavisto, Sara Norja, Elina Salmela

Helsinki 2025

Sisällys

Mitä on kansanomaisen paritanssi?	2
Mitä on jamisoitto tanssitilanteessa?	3
Tanssitupahanke	5
Oulun Tanssitupa.....	6
Lahden Tanssitupa.....	7
Jyväskylän Tanssitupa & Kamujamit.....	8
Joensuun Tanssitupa.....	8
Helsingissä toimivia vapaan tanssin toimijoita	9
Paritanssi- ja tanssisoittotilanteen rakennuspalikoita	10
Tanssinopetus.....	10
Hakemisen ja tanssimisen kulttuuri.....	11
Musiikki.....	12
Mainostus ja tapahtuman ”houkuttelevuus”.....	13
Tanssitupa-hankkeessa esiin nousseita haasteita ja kysymyksiä	14
Tanssinopetus.....	14
Jamisoiton ja tanssisoiton kehittäminen ja opetus.....	15
Tapahtumien järjestäminen.....	15
Huutokatrillin haasteet.....	16
Etiketti keikoilla ja tapahtumissa.....	17
Arvostus ja näkyvyys.....	17

Kansanmusiikin ja Kansantanssin Edistämiskeskus (KEK) järjesti syksyllä 2024 Tanssitupa-hankkeessaan yhteensä kahdeksan kansanomaiseen paritanssiin ja tanssisoittoon keskittyvää tanssitupatapahtumaa neljällä paikkakunnalla Suomessa. Toiminnan käynnistämiseksi oli tukena helsinkiläinen Kansantanssijamikollektiivi Kataja ry. Tämä Katajan kirjoittama raportti kuvailee Tanssitupa-hanketta ja sen aikana tehtyjä havaintoja kansanomaisen paritanssin ja tanssisoiton harrastamisen nykytilanteesta eri puolilla Suomea. Lisäksi se esittelee käytännön näkökohtia tanssitupatapahtumien järjestämisen tueksi sekä hankkeessa esiin nousseita ajatuksia, kysymyksiä ja haasteita kansanomaisen paritanssin ja tanssisoiton edellytysten parantamiseksi tulevaisuudessa.

Mitä on kansanomainen paritanssi?

Vapaa, kansanomainen paritanssi on jotakin, minkä koetaan olleen olemassa aina, mutta kansantanssikentän historiassa sen merkitys esittävän kansantanssin rinnalla on ollut pieni monien kymmenien vuosien ajan. Osasyynä tähän on varmaankin lavatanssikulttuurin kehittyminen ja erottuminen kansantanssikulttuurista 1900-luvun puolella. Lavatanssit on eräällä tavalla koettu kansantanssin vapaan paritanssin muodoksi, vaikka tanssilajit ja askelikot ovat enää vain osin samat. Vapaa, kansanomainen paritanssi on ollut mm. kansantanssi- ja -musiikkifestivaaleilla jotakin, mitä tehdään "lisätuotteena" esiintyvän tanssin lisäksi, ja sen on oletettu olevan automaattisesti helppoa ja kiinnostavaa illanviettoa sen kummemmin siihen panostamatta. Iltableissa onkin tanssilattia ollut vuosi vuodelta tyhjempi vapaan tanssin aikana, kun monimuotoiseen ja varioivaan esittävään tanssiin tottuneet ihmiset eivät ole kokeneet tyhjää tanssilattiaa ja tyhjästä improvisointia omakseen.

Vapaa, kansanomainen paritanssi ja esittävä kansantanssi kannattaa hahmottaa yhden lajin eri puolien sijaan kahdeksi eri lajiksi. Vaikka molemmat perustuvat kansamme kulttuurisesta taustasta nouseville tanssilajeille ja askelikoille, tulee tyydytys ja "henkinen palkinto" niissä eri asioista. Myös näihin kahteen "lajiin" tarvittava taitosetti eroaa monessa kohtaa ja ammentaa perustavalla tavalla eri asioista.

Vapaan kansanomaisen paritanssin tyydytyksen voidaan hahmottaa tulevan esimerkiksi parikontaktista, sosiaalisesta ajanvietosta ja uusiin ihmisiin tutustumisesta, kun taas esittävä kansantanssi perustuu esimerkiksi omaan ryhmään kuulumiseen, esiintymisen jännitykseen ja koreografioidun kokonaisuuden oppimiseen. Esiintyvissä kansantanssissa fokus on ulkoisessa katselijassa, kun taas vapaassa tanssissa merkityksellistä on se, mitä tapahtuu parin välisessä kehollisessa kommunikaatiossa. Myös näihin lajeihin tarvittava taitosetti on erilainen. Vapaa, varioiva kansanparitanssi rakentuu parikontaktille eli taidolle osata viedä, seurata ja reagoida toisen ihmisen kehollisiin impulsseihin. Myös improvisointi on olennainen osa vapaata kansanomaista paritanssia, ja sille on tunnusomaista, että tulevasta ei ole tietoa - tanssi rakentuu yhdessä parikontaktin avulla. Esittävä kansantanssi on ennalta suunnitellun kokonaisuuden opettelemista, ja sen viehätys perustuu esimerkiksi liikkeiden ja jatkuvuuden hiomiseen ja ekspressiivisyyden harjoitteluun. Yleensä siinä on olennaista ryhmän toimiminen yhdessä yhteisen koreografisen näkökulman saavuttamiseksi. Kumpikaan näistä tavoista ei ole toista arvokkaampi, mutta niiden roolia osana kansantanssikenttää kannattaa tarkastella niiden omista lähtökohdista. Tärkeää on myös hahmottaa, että kaikkia ihmisiä eivät kiinnosta molemmat kansantanssin muodot, vaan kansantanssin kentällä olisi enemmän kasvupotentiaalia, mikäli hahmotetaan lajien erityislaatuudet ja ammennetaan niille tyypillisistä asioista.

Vapaassa kansanomaisessa paritanssissa on lajille tyypillisiä elementtejä, jotka helpottavat uusien ihmisten liittymistä mukaan kansantanssikenttään. Verrattuna esittävään kansantanssiin vaatii sosiaalinen paritanssi kevyempää sitoutumista ajallisesti ja resurssillisesti. Esittävä kansantanssi vaatii yleensä sitoutumista ryhmään ja yhteiseen tavoitteeseen eli esitykseen ja

tätä kautta treeneissä käymiseen, oppimiseen sekä esiintymiseen usein liittyviin matkoihin tai valmistautumiseen pukujen ym. suhteen. Vapaassa, kansanomaisessa paritanssissa jokainen päättää itse sitoutumisensa asteen, ja esimerkiksi treeneistä pois oleminen vaikuttaa vain omaan osaamiseen. Tästä syystä paritanssiharrastus saattaa olla helpommin lähestyttävä kuin esittävä tanssi. Varsinkin harrastuksen alussa tällä on merkitystä, koska ihmiselle on luontaista halu kokeilla asiaa. Voimakas sitoutuminen asiaan (voi) kasvaa harrastuksen edetessä. Ihmisen elämäntilanne vaikuttaa myös voimakkaasti käytettävissä olevaan aikaan ja kykyyn sitoutua harrastuksiin. Vapaa kansanomainen paritanssi sopii myös ihmisille, jotka eivät halua esiintyä, vaan harrastavat mieluummin tanssia sosiaalisista lähtökohdista. Esiintyvän kansantanssin kentällä ei usein hahmoteta, että tällaisia ihmisiä on yllättävän paljon, koska lajin pariin päätyvät yleensä vain juurikin esiintymisestä pitävät ihmiset. Tähän todettakoon, että paritanssista saa kuitenkin erittäin hyvän pohjan esittävään tanssiin, ja kuten monessa muussakin asiassa nälkä kasvaa syödessä. Harrastuksen edetessä ja varmuuden lisääntyessä myös esiintyminen ja esittävän tanssin treenaaminen saattaa alkaa kiinnostaa.

Tämänhetkisen vapaan kansanomaisen paritanssin tanssijat eivät tanssi samalla tavalla kuin esivanhempamme 1800-luvulla nurkkatansseissa. Muuntuva ja varioiva tanssitapa on merkki elinvoimaisesta kulttuurista, ja sen on annettava kehittyä ja elää harrastajiensa mukaan. Vapaaseen kansanparitanssiin on omittu vaikutteita kautta aikojen – viimeksi swing-tanssien maailmasta ja kontakti-improvisaatiosta. Vapaassa kansanomaisessa paritanssissa ei ole olemassa ”oikeaa” tai ”väärää” tapaa tanssia, mutta toki on tarpeen olla tietoinen ja pitää yllä keskustelua siitä, mitkä elementit ovat meidän kulttuurimme tanssilajeille tunnusomaisia ja ominaisia.

Mitä on jamisoitto tanssitilanteessa?

Vapaan, kansanomaisen paritanssin tilanteita järjestetään usein oletuksella, että tilanteeseen saapuu sekä tanssijoita tanssimaan että soittajia soittamaan ”jamimeiningillä”. Tämä tarkoittaa tilanteessa tapahtuvaa yhdessä musisointia, jota ei ole ennalta harjoiteltu. Tässä yhteydessä tulee kuitenkin hahmottaa, että ”jamisoiton” perustaitovaatimukset ovat paljon haastavimmat kuin ”jamitanssin” perustaitovaatimukset.

Kansanomaisia paritanssitilanteita toteutetaan yleensä hyvin aloittelijaystävällisinä, jolloin mukaan tullakseen ei tarvitse osata tanssia lainkaan. Tilanteessa on usein aluksi alkeisopetus, jossa opituilla taidoilla on mahdollista osallistua opetuksen jälkeen alkavaan vapaan tanssin tilanteeseen. Sama aloittelijaystävällisyys ei kuitenkaan koske soittajia. Jos haluaa osallistua samaiseen tilanteeseen soittaen, ovatkin perustaitovaatimukset todella erilaiset.

Ensinnäkin soittaja tarvitsee hyvät perushallintataidot omaan soittimeensa. Tämä tarkoittaa vähintään muutamia vuosia soitonopiskelua – keskivertoiselle yleensä enemmän. Mikäli musiikin halutaan toimivan yhdessä tanssin kanssa, soiton täytyy täyttää useita kriteerejä. Tempojen tulee olla tanssittavia, ja usein tämä merkitsee harrastajasoittajan näkökulmasta

varsin tiukkoja lukemia. Jos sottiisi- tai polskamusiikki on liian hidas, on se usein vaikeasti tanssittavaa varsinkin aloittelijoiden taidoilla. Myös ”biitin” pysyminen on tärkeää tanssin jatkuvuuden kannalta. Tanssilajin ”hytke” on elementti, joka antaa esimerkiksi sottiisille sen tunnusomaisen olomuodon ja erottaa sen satunnaisesta nelijakoisesta nykypopista tai laulelmasta. Tanssilajin hytkettä on tutkittu tarkemmin musiikin ja tanssin näkökulmista Kantamus-hankkeessa, johon voi tutustua osoitteessa kantamus.fi.

Jamisoiton tilanteissa, joissa on mukana tanssia, vaikuttaa hyvin usein olevan käytäntönä se, että biisit osataan ulkoa. Tämä asettaa siis vaatimuksen, että jamisoittajan on tunnettava todella monta biisiä ulkoa. Kansanmusiikkiliiton myöntämässä hopeisessa pelimannimerkissä vaaditaan, että kykenee soittamaan ulkoa 40 kansanmusiikkikappaletta. Valitettavasti jamitilanteessa vieruskaveri ei kuitenkaan todennäköisesti osaa samaa neljääkymmentä kappaletta, joten hopeisen pelimannimerkin taitovaatimuksella pääsee vasta alkuun. Vaihtoehtoisesti jamittaja tarvitsee valtavan nivaskan nuotteja ja hyvät primavista- ja nuotinlukutaidot. Nykytekniikka helpottaa nuottien mukana kantamista ja löytämistä, ja tabletilta nuottien lukeminen varmasti madaltaakin kynnyistä liittyä mukaan jamitteluun. Toki on ihmisiä, jotka pystyvät yhden kuuleman perusteella soittamaan mukana, mutta tähän taitotasoon vaaditaan ammattilaisen tai vähintään erittäin vakavan harrastajan taidot.

Kaiken tämän lisäksi soittajalla tulee olla kyky soittaa osana muuta musiikillista ympäristöä. Jamisoittajalta vaaditaan kykyä kuulla ja reagoida esimerkiksi musiikin intensiteetin vaihteluihin, breikkeihin, äänenvoimakkuuksiin, yhteiseen meininkiin ja musiikin hytkeen nojaamiseen tilanteessa kehittyvään suuntaan. Hyvien soittojamien ja tanssibileiden lisämausteena toimii myös musiikin ”jalan alle menevyys”, joka muodostuu uniikilla tavalla kaikista edellä mainituista elementeistä soittohetkessä.

Tämänhetkistä soittojamikulttuuria leimaa se, että jमितus tapahtuu usein pääasiassa soittajien lähtökohdista käsin. Yleensä tanssijoiden ja soittajien lähtökohdat ovat hyvin samanlaiset, mutta tärkeimpänä erottavana tekijänä on tila, jossa jमित tapahtuvat. Tanssi vaatii paljon suuremman tilan kuin kuunteleminen tai soittaminen. Koska tila on kallista, päätyvätkin jमित usein olemaan tilassa, joka ei mahdollista tanssia tai mahdollistaa vain sissitanssin eli yhden tai kahden parin hyvin pienessä tilassa tapahtuvan tanssin. Tanssijat toki ovat yleensä tervetulleita tanssimaan siitä tilassa mitä on.

Kaiken tanssisoiton ei kuitenkaan tarvitse olla jamisoittoa. Esimerkiksi lavatanssikulttuurissa on normaalia, että vapaalle tanssille soittaa bändi, joka on harjoitellut ohjelmistonsa ennalta, kun taas swing-tanssijat tanssivat tapahtumisissaan hyvin yleisesti levymusiikin tahtiin, ja elävä musiikki on heille harvinaista herkkua. Kansanomaisen paritanssin tilanteiden musiikin oletetaan yleensä tulevan muusikoilta, jotka jamittelevat vapaasti. Näin ei kuitenkaan tarvitsisi olla, ja muunlaisen musiikin hyväksyminen vapaan tanssitilanteen taustalle mahdollistaisi tilanteiden monimuotoistumisen ja skenen kasvun.

Mikäli tarkastellaan kansanmusiikkibändejä, niin niistä vain murto-osa profiloituu tietoisesti tanssittaviksi bändeiksi. Vain muutama bändi kertoo virallisesti tekevänsä musiikkia myös

tanssin huomioon ottaen ja tästä syystä ottaa myös tanssijat huomioon keikoillaan mikäli mahdollista. Toki usea kansanmusiikkibändi soveltuu tanssittavaksi, mutta heidän keikkansa ovat ihan yhtä usein tilassa, jossa tanssille ei ole ajateltu erikseen tilaa kuin tanssin mahdollistavassa tilassa. Lisäksi on bändejä, jotka ihan musiikkinsa luonteesta johtuen eivät sovellu tanssimiseen. Toki on myös tanssijoita, jotka tanssivat mitä tahansa musiikkia kontakti-impron periaatteita soveltaen.

Tanssitupahanke

Kansanomainen paritanssi ja tanssisoitto valittiin Suomen Elävän perinnön kansalliseen luetteloon 9.10.2023. Vaikka kyseessä on vahvasti elävä perinteenharjoittamisen muoto, ei säännöllistä ja kaikille avointa tanssitupatoimintaa ole ollut Suomessa mahdollista päästä kokemaan kuin muutamalla paikkakunnalla. Monet kiinnostuneet eivät osaa hakeutua yhteisöihin ja festivaaleille, joissa pääsisi tanssimaan ja soittamaan yhdessä. Levittääkseen perinteenharjoittamista suuremmalle joukolle ihmisiä Kansanmusiikin ja Kansantanssin Edistämiskeskus (KEK) käynnisti ”Tanssituvat” neljälle paikkakunnalle Suomessa. Oulussa, Lahdessa, Joensuussa ja Jyväskylässä kerättiin Tanssitupa-tiimi tanssin ja musiikin aktiiviharrastajista sekä ammattipedagogeista. Syksyn 2024 aikana jokaisessa kaupungissa järjestettiin kaksi tanssitupaa. KEK tuki tupien järjestelyjä syksyn 2024 aikana, mutta tavoitteena oli myös löytää tuville taloudellisesti ja toiminnallisesti omavarainen toimintakulttuuri, joka ponnistaa paikallisista voimavaroista.

Tanssitupatiimin toiminnan käynnistämiseksi oli tukena Kansantanssijamikollektiivi Kataja ry, jonka aktiivit ovat järjestäneet vapaan kansanparitanssin tapahtumia pääkaupunkiseudulla vuodesta 2001. Kataja toi käytettäväksi tietotaidon kahden vuosikymmenen aikana kokeilluista toimintamalleista ja toimi mentorina tanssitupien käynnistämiseksi sekä oli läsnä ensimmäisissä tapahtumissa innostaen, tukien ja ideoiden tarvittavia muokkauksia seuraavaa tapahtumaa varten. Hankkeen tuottajana toimi Mari Solja Kataja ry:stä. Tiimit saivat tuottajalta tukea ja ”eteenpäin potkimista” tapahtuman järjestämisessä, ja hankkeen tuottajan työtunteja pystyi käyttämään tapahtuman järjestämiseen, jolloin oli mahdollista saada aikaan näkyvämpi ja houkuttelevampi tapahtuma kuin muuten välttämättä olisi ollut resurssien puolesta mahdollista. Jokainen kaupunki sai myös graafikon suunnitteleman visuaalisen ilmeen tapahtumakuvineen, kuvakehyksineen ja tulostuspohjineen, joita on helppoa käyttää erottuakseen viestinnässä ja toiminnassa. Lisäksi jokainen kaupunki sai kiinteän summan rahaa käytettäväksi tilavuokriin, opettajien palkkioihin, mainostukseen tai muuhun tarvittavaan. Raha maksettiin mukana olevalle paikalliselle yhdistykselle korvamerkittynä Tanssituvan järjestämiseen. Tiimi sai itse päättää rahankäytöstä, mutta toiveena esitettiin, että rahaa käytettäisiin mieluummin pitkäjänteisen tapahtumasarjan käynnistämiseen kuin muutaman todella hienon high end -tapahtuman järjestämiseen.

Kunkin kaupungin Tanssitupa-tiimi kehitti oman toimintatapansa tapahtumien suunnitteluun ja muotoili tapahtuman oman näköisekseen. Tapahtumien rakennuspalikoina toimivat esimerkiksi

lyhyt jamisoitonopetus, tanssin alkeisopetus, muutaman tunnin kurssi aiemmin päivällä tanssista tai soitosta sekä illan päättävä huutokatrilli. Vapaa tanssi- ja soittotilanne oli Tanssituvan keskiössä ja muu toiminta oli mietitty kansanomaisen paritanssin ja tanssisoiton mahdollistamisen näkökulmasta. Tilanteen järjestämisessä pohdittiin kansanomaisen paritanssin ja tanssisoiton mahdollistavia elementtejä, mm. tanssinopetuksen roolia, nuottien järjestämistä, mainostamisen haasteita, tilanteen sujuvuutta ja saavutettavuutta sekä resurssien (työtunnit) ja taloudellisen jatkuvuuden elementtejä.

Tapahtumat onnistuivat todella hyvin jokaisessa kaupungissa, ja vapaa kansanomainen paritanssi ja tanssisoitto ottivat tuulta alleen. Seuraavat tapahtumat on sovittu keväälle 2025 ja kaupunkien tiimit jatkavat tapahtumien järjestämistä tulevaisuudessa. Seuraavassa tarkastellaan jokaista paikkakuntaa lyhyesti erikseen.

Oulun Tanssitupa

Oulussa järjestettiin kaksi tapahtumaa syyskaudella. Ensimmäinen tapahtuma 18.-19.10.2024 Hailuodon Panimon Mallassaunalla oli ”Folkin superviikonloppu”, joka järjestettiin yhteistyössä Rällä ry:n, Oulun musiikkijuhlien ja Kataja ry:n kanssa. Perjantaina oli Tanssitupa, jossa oli alkuun Katajan opettama 30 minuutin tanssinopetus ja tämän jälkeen vapaan tanssin tilanne, jossa Katajan opettajat olivat mukana innostajina ja mahdollistajina. Lauantaina tilassa oli ensin 2 tunnin Katajapaja opetustanssina sottiisi ja tämän jälkeen Luomuduon opettama jamisoitto-opetus. Workshopit järjestettiin yhteistyössä Rällä ry:n, Pohjoispohjanmaan kansanmusiikkiyhdistyksen ja Kataja ry:n kanssa. Lauantai-ilta huipentui Oulun Musiikkijuhlien ja Rällän tuottamaan Luomuduo-yhtyeen keikkaan viereisessä Kulttuurilaboratoriossa. Keikalla oli järjestetty erikseen tanssitilaa tanssinopetuksessa olleita varten. Syyskauden toinen tanssitupa oli 18.12. Hailuodon Panimon Mallassaunalla. Ilta sisälsi jamihautomon, tanssinopetuksen, vapaan tanssin tilanteen ja illan lopuksi huutokatrillin. Tapahtumassa myös kuvattiin Tanssitupahankkeen tuottamaa videota, jossa esitellään kansanomaista paritanssia ja tanssisoittoa. Kauden 2025 ensimmäinen tapahtuma on 6.2.2025 Hailuodon Panimon Mallassaunalla.

Oulussa on ennen koronaa järjestetty vapaan, kansanomaisen paritanssin ja tanssisoiton tilanteita jonkin verran. Toiminta on kuitenkin hiipunut olosuhteiden vaikutuksesta. Oulussa on vahva esittävän kansantanssin kulttuuri ja monta tanhuryhmää sekä Suomen ainoa kansantanssin opettajan koulutus. Kansanomainen paritanssi on ollut tässä valossa yllättävän vähän harrastettu asia Oulun seudulla. Naapuripaikkakunnalla on järjestetty jo useita kertoja Hailuodon paritanssiretriitti, johon on kokoontunut tanssijoita ja soittajia oppimaan ja toteuttamaan paritanssia ja tanssisoittoa, mutta vapaata tanssia harrastavia ihmisiä on vielä aika vähän suhteessa elinvoimaisen skenen vaatimuksiin. Oulussa ei ole viikoittaista vapaan kansanomaisen paritanssin opetusta. Kansantanssinopettajien koulutuksessa opetetaan vapaata paritanssia, mutta ei ole tiedossa, minkä verran sitä opetetaan tanssiryhmissä.

Tilan löytäminen Tanssituvalle oli helppoa. Hailuodon Panimon omistaja pitää kansantanssista, ja tätä kautta Hailuodon Panimo valikoitui tapahtumapaikaksi. Tila on ilmainen arkena järjestettävissä tapahtumissa, joten taloudelliset fasilitteetit tanssitupatoimintaan ovat hyvät. Kuluja kertyy lähinnä tanssinopetuksen palkkiosta ammattiopettajalle sekä palkkiosta jamihautomon ja jamitilanteen vetäjälle, joka on myöskin ammattilainen. Oulun Tanssituville tehtiin oma MobilePay Box -keräyslipas, ja tavoite on, että sinne kertyy jossain vaiheessa KEK:n rahan loputtua niin paljon vapaaehtoisia osallistumismaksuja, että sillä voidaan maksaa ammattilaisille korvaus tanssin ja soiton opetuksista.

Lahden Tanssitupa

Lahdessa oli järjestetty keväällä 2024 jo kaksi kansanomaisen paritanssin ja tanssisoiton tapahtumaa paikallisen kansantanssinopettajan toimesta. Tanssitupatiimi kerättiin hänen ympärilleen helpottamaan hänen työtaakkaansa. Ensimmäinen tapahtuma järjestettiin 5.10.2024 Opiston Kunkku -tilassa. Päivällä oli Kataja ry:n järjestämä Katajapaja, jossa opetuslajeina olivat sottiisi, polska ja polkka. Tämän jälkeen oli Lahden Tanssituvan järjestämä jamihautomo-opetus, jossa opeteltiin kappaleita myös illan tanssisoittotilannetta silmällä pitäen. Varsinaisen tanssituvan aloitti Katajan tarjoama tanssinopetus. Tapahtumaan tuli paljon ihmisiä, joista monet myös kävivät pyörähtelemässä lattialla. Toinen tapahtuma oli 13.11. Ravintola Tirrassa. Molempiin tapahtumiin tuli odotettua vähemmän muusikoita. Ensimmäisessä tapahtumassa paikalla olleet muusikot kokivat musiikin ylläpitämisen koko illan raskaaksi. Tähän varmasti vaikutti se, että muusikoita oli odotettua vähemmän ja tila oli iso, mikä toi enemmän ”esiintymistunnelman” kuin yhdessä soittelu -olotilan. Toinen tapahtuma vedettiin soittolistoilla, jotka otettiin käyttöön pika-aikataululla. Tämän tarpeen innoittamana Kataja teki kymmenen soittolistaa tarjolle tanssitilanteissa käytettäväksi. Listat löytyvät osoitteesta <https://kansantanssijamit.fi/materiaalit/>.

Lahden ensimmäinen tila oli juomatakuulla ja toinen ilmainen, koska oli arki-ilta. Kuluja tulee tanssiopettajan palkkiosta ja jamihautomon vetäjän palkkiosta. Lahteen otettiin myös käyttöön MobilePay Box, jonne voi lahjoittaa vapaaehtoisen osallistumismaksun. Ajatuksena onkin, että Tanssituvat voivat näin jatkua myös siinä vaiheessa, kun hankeraha loppuu.

Lahdessa ei ole viikoittaista vapaan, kansanomaisen paritanssin opetusta. Tanssituvassa mukana olevan kansantanssiopettajan tunneilla kuitenkin käytetään vapaata paritanssia esimerkiksi harjoitteissa ja lämmittelyssä.

Lahteen on suunnitteilla 26.2.2025 isompi tapahtuma, jossa Tanssitupa liitetään osaksi Lahden pääkirjastolla tapahtuvaa Luomuodun keikkaa. Tanssinopetus tapahtuu kirjastolla ennen keikkaa, mikä mahdollistaa myös Luomuodun keikalla tanssimisen. Itse Tanssitupa toimii keikan jatkoina Ravintola Tirrassa.

Jyväskylän Tanssitupa & Kamujamit

Jyväskylässä oli jo keväällä 2024 järjestetty kaksi kansanomaisen paritanssin tilaisuutta. Paikkakunnalla oli kolmen ihmisen järjestäjätiimi, jota hankkeen myötä kasvatettiin myös soittajien suuntaan. Kevään 2024 tapahtuman nimi ”Kamujamit” laajennettiin ”Tanssitupa & Kamujamit” -nimeksi. Ensimmäinen Tanssitupa-hankkeen tapahtuma oli 2.11.2024 Villa Ranassa. Päivällä oli Katajan tarjoama kahden tunnin Katajapaja Isojen treenisalilla ja illalla varsinainen Tanssitupa, jossa oli kaksi Katajan tarjoamaa tanssinopetusta sekä huutokatrilli. Toinen tapahtuma oli 14.12.2024 Villa Ranassa, jossa päivällä oli Tanssituvan järjestämä Tanssitupa jytää – Anne-Mari Kivimäen jamisoittotyöpaja, seuraavaksi Isojen joulukonsertti ja illalla varsinainen Tanssitupa tanssinopetuksineen. Tapahtumassa myös kuvattiin Tanssitupahankkeen tuottamaa videota, jossa esitellään kansanomaista paritanssia ja tanssisoittoa. Seuraava tapahtuma on 8.3.2025 Villa Ranassa.

Etukäteen oli puhetta siitä, että tapahtumaan ei todennäköisesti ole tulossa soittajia. Tapahtuman musiikki oli suunniteltu levymusiikin pohjalta. Molemmista syksyn tapahtumissa oli kuitenkin soittajia, jotka soittivat koko illan ja olivat innostuneita meiningistä.

Villa Ranan tila on vuokrattava tila, ja tämä vaikuttaakin Tanssituvan järjestämisen taloudelliseen pohjaan. Tilavuokran lisäksi kuluja tulee tanssinopettajan palkkiosta. Jyväskylässä otettiin käyttöön myös vapaaehtoinen osallistumismaksu. Ensimmäisellä kerralla maksu toimi käteisellä ja pankkikortilla, mutta puhetta oli, että MobilePay Box saattaa kannustaa maksun antamiseen, koska sen voi tehdä kontaktoimatta ketään.

Jyväskylässä on hankekaupungeista ainoana vapaan kansanomaisen paritanssin opetusta, joka toinen viikko.

Joensuun Tanssitupa

Joensuussa oli ollut jo aiemmin puhetta kansanomaisen paritanssin ja tanssisoiton tilaisuuksien järjestämisestä. Ensimmäinen tapahtuma järjestettiin 12.11.2024 Joensuun konservatorion salissa. Tanssitupa alkoi lyhyellä jamihautomolla, jonka veti Tsoma ry:n toimija. Tanssituvan 30 minuutin alkeisopetuksen piti Motoran opettaja, ja vapaan tanssin tilanteen musiikista vastasi jälleen tsomalainen. Illan loppuksi tanssittu huutokatrilli oli valmisteltu etukäteen etsimällä nuotit ja tulostamalla niitä soittajille. Seuraava tapahtuma oli 16.12.2024 Pakkahuoneella, ja illan ohjelmassa oli jamihautomo, tanssinopetus, vapaata tanssia ja tanssisoittoa sekä huutokatrilli. Tapahtumassa myös kuvattiin Tanssitupahankkeen tuottamaa videota, jossa esitellään kansanomaista paritanssia ja tanssisoittoa. Seuraava tapahtuma on suunnitteilla viikolle 11, Pakkahuoneelle.

Konservatorion sali ja Pakkahuone ovat vuokrattavia tiloja, ja tämä vaikuttaakin Tanssituvan järjestämisen taloudelliseen pohjaan. Tilavuokran lisäksi kuluja tulee tanssinopettajan ja jamihautomon opettajan palkkioista.

Joensuussa ei ole vapaan kansanomaisen paritanssin opetusta viikkotasolla, mutta vapaan tanssin elementtejä löytyy Motoran tanssiryhmien opetuksesta.

Vapaan tanssin toimijoita pääkaupunkiseudulla

Helsingissä on maamme aktiivisin vapaan kansanomaisen paritanssin ja tanssisoiton kulttuuri, ja sitä onkin kehitetty tietoisesti monen toimijan voimin jo pitkään, 2000-luvun alusta alkaen. Seuraava lyhyt katsaus kertoo Helsingissä tällä hetkellä toteutettavasta vapaan kansanomaisen paritanssin kulttuurista.

Opiskelijakansantanssijat (OKT ry) on ollut jo 2000-luvun alkupuolelta lähtien yksi Helsingin pääasiallisista vapaan kansanparitanssin kouluttajista. OKT järjestää viikkotunteja kahdella tasolla, alkeet ja jatko. Tunnit keskittyvät nimenomaan kansanomaisen paritanssin opetukseen. Lisäksi OKT on järjestänyt jo pitkään vapaan tanssin iltamia Uuden ylioppilastalon Vinnillä. Syksystä 2024 iltamat on järjestetty yhteistyössä Kataja ry:n kanssa konseptilla Kataja x OKT. Iltamat ovat yksi pääkaupunkiseudun parhaista tilaisuuksista kansanparitanssille, sillä tanssitilaa on enemmän kuin useimmissa muissa tapahtumissa.

Vapaan tanssin viikko-opetusta on myös Karjalan Nuorilla, joilla on kansanparitanssin alkeisopetusta sekä vapaaseen kansanparitanssiin keskittyvä Riehkä-ryhmä.

Kansantanssijamikollektiivi Kataja ry edistää ja kehittää vapaan suomalaisen kansanomaisen paritanssin kulttuuria pääkaupunkiseudulla. Kataja järjestää Kesäjameja sekä Kataja x OKT -iltamia, joiden yhteydessä on lyhyt alkeisopetustuokio. Lisäksi Kataja pitää tiiviskursseja eli Katajapajoja keskittyen niissä kansanparitanssin opetukseen sekä alkeis- että jatkotasolla.

Nordic Dance Helsinki tarjoaa kaikille avoimia tilaisuuksia tutustua sosiaaliseen kansantanssiin järjestämällä kuukausittain klubi-iltamia, joissa on työpajaosioita ja vapaata tanssia. Nordic Dancen iltamat ovat avoimia kaikille, eli aiempaa tanssikokemusta ei tarvitse, mutta myös edistyneemmät tanssijat käyvät tapahtumissa. Nordic Dance -opetusta järjestetään toisinaan myös muiden toimijoiden tapahtumissa.

Tanssiteatteri Tsuumi opettaa kesäisin vasta-alkajille ja kokeneemmillekin tanssijoille suunnattua paritanssia Kaupunkitanssien muodossa sekä esittää Improvisoituja iltamia, joihin sisältyy vapaata tanssia. Kaupunkitansseissa opettavien tanssilajien kirjo on lavatanssilähtöinen, mutta sisältää jonkin verran myös kansanparitanssityyppisiä lajeja.

Helsingissä on siis monta kansanparitanssin toimijaa, mutta yhteistyötä niiden välillä voisi olla nykyistä enemmän. Vapaan kansanparitanssin tapahtumia on talvikaudella noin kaksi kuukaudessa. Kansanparitanssin viikko-opetusta on neljä ryhmää viikossa, minkä lisäksi järjestetään yksittäisiä opetustuokioita sekä viikonloppukursseja. Kansanparitanssin opetusta on kuitenkin kaiken kaikkiaan todella vähän verrattuna muihin paritanssilajeihin kuten vaikkapa lavatanssiin tai lindy hopiin. Edellä kuvattujen toimijoiden tapahtumien lisäksi Helsingin vapaan

paritanssin harrastajat tanssivat myös mahtuessaan ja mahdollisuuksien mukaan erilaisissa soittolähtöisissä tapahtumissa pääkaupunkiseudulla. Vapaan kansanparitanssin skene Helsingissä on siis aktiivinen, mutta ottaen huomioon paritansseista kiinnostuneen potentiaalisen harrastajamäärän pääkaupunkiseudulla, skenellä on vielä runsain määrin kasvuvaraa.

Paritanssi- ja tanssisoittotilanteen rakennuspalikoita

Tanssinopetus

Vapaan kansanomaisen paritanssin ja tanssisoiton tilanteiden yhteydessä järjestettävät lyhyet opetustuokiot mahdollistavat uusien ihmisten osallistumisen vapaaseen tanssiin. Ne eivät vaadi minkäänlaista pohjaosaamista tai sitoutumista, joten niihin on helppo osallistua hyvin pienellä kynnyksellä. Näiden opetustuokioiden tavoitteena on antaa mahdollisimman lyhyessä ajassa juuri sen verran opetusta, että kansanomaista paritanssia osaamaton henkilö pääsee osallistumaan ja nauttimaan vapaasta tanssitilanteesta, ainakin yhden tanssilajin verran illan aikana.

Tällaisessa opetuksessa on erityisen tärkeää, että opetettava materiaali on sellaista, joka saadaan valmiiksi ja käyttökuntoon opetussession aikana, sillä mitään ei voi jatkaa seuraavalla tunnilla. Kuvioiksi kannattaa siis valita sellaisia variaatioita, joissa on yksinkertainen rytmitys ja jotka eivät nojaa nopeaan jalkatyöskentelyyn tai vahvaan parikontaktiin. Hyviä kuvioita ovat kuviot, joissa on yksittäisiä, selkeitä liikkeitä ja jotka lähtevät ja palaavat perusaskeleeseen. Yhtään monimutkaisemmat paripyörinnät kannattaa jättää lyhytopetuksissa opetettavan materiaalin ulkopuolelle, sillä vaikka paripyörinnät ovatkin olennainen osa vapaan kansanomaisen paritanssin repertuaaria, ovat ne muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta haastavia. Vaikka pyörinnän pystyisikin teknisesti suorittamaan noin 15 minuutin opetussession jälkeen, ei niiden käyttäminen tanssissa todennäköisesti tuota nautintoa. Helpoimmat tanssilajit alkeisopetukseen ovat sottiisi, polska ja kansantanssivalssi, mutta myös masurkkaa ja polkkaa voi opettaa esimerkiksi laukkapolkan kautta.

Kannattaa huomioida, että tällaiset vapaiden paritanssitilanteiden yhteydessä järjestettävät opetustuokiot ovat vain ”sisäänheittotuote” vapaaseen kansanparitanssiin. Niillä on tarkoitus madaltaa osallistumisen kynnystä, esitellä kansantanssia sitä tuntemattomille ja mahdollistaa jमितanssin kokeilu ilman rahallista tai ajallista sitoutumista. Alkeistasolla tapahtuvien opetustuokioiden voima on myös siinä, että ne mahdollistavat täysin ulkopuolisten ihmisten mukaan tulon. Tämä on näkynyt erityisen hyvin Katajan kesäjameissa (2024), joiden kaikille avoimia tanssinopetuksia on mainostettu myös muiden tanssilajien harrastajien keskuudessa. Tapahtumiin saapuikin kymmeniä muiden tanssilajien harrastajia tutustumaan lajiin, ja näistä kokeilijoista useita on osallistunut myöhemmin kursseille ja käynyt vapaan tanssin tapahtumissa. Vapaan tanssin skenen ja sitä kautta myös kansantanssin kentän kasvattamisen näkökulmasta tällaiset avoimet ja ilmaiset jamiopetukset ovatkin olennaisen tärkeitä. Näillä opetustuokioilla ei kuitenkaan voida eikä haluta korvata viikottaisia tanssitunteja. Elävä ja kehittyvä kulttuuri vaatii, että sitä on toteuttamassa monella eri tasolla olevia asian harrastajia.

Mikäli halutaan, että kansanomainen paritanssi kasvaa ja kukoistaa, tulee sitä myös opettaa useammalla tasolla, niin että ihmisillä on mahdollisuus kehittyä.

Opetuksen pituudessa ja sijoittelussa kannattaa ottaa huomioon paikkakunnan tarpeet. Noin puolen tunnin mittainen opetussessio ennen jamien alkua yleensä kiinnostaa ja aktivoi tanssijoita ilman, että se vie energiaa illan pääasiasta, eli vapaasta tanssitilanteesta. Mikäli paikkakunnan skenessä ei ole vielä tarpeeksi vapaan tanssin osaajia, saattaa myös useampi lyhyt pätkä siroteltuna illan ajalle olla toimiva konsepti. Näin voidaan tarjota minuutillisesti hieman enemmän opetusta ja tutustua useampaan tanssilajiin, mutta luonnollisesti teemat jäävät hieman pintapuolisemmiksi ja aikaa kuluu suhteessa enemmän opetuksen aloittamiseen ja tilanteen organisointiin. Useampi opetustilanne myös kannattelee tapahtuman tunnelmaa ja meininkiä, jos lattia uhkaa tyhjäntyä tanssijoiden vähyyden tai taitotason takia.

Hakemisen ja tanssimisen kulttuuri

Vapaan kansanomaisen paritanssin tilanteissa toteutettava tanssikulttuuri ei ole missään vaiheessa ollut samalla tavalla vakiintunut kuin vaikkapa seurataanssin kulttuuri, jossa jo peruskurssilla opetetaan, miten tanssitilanteessa käyttäytyään riippumatta siitä, missä lavatansseja sitten päätyykään tanssimaan. Kansantanssin toimintakulttuuri on ollut vaihtelevaa ja riippunut tapahtumasta paljonkin. Tilanteen saavutettavuuden kannalta on kuitenkin tärkeää miettiä etukäteen, minkälaisilla säännöillä ja oletuksilla kansanomaisen paritanssin ja tanssisoiton tapahtumissa toimitaan. Näin luodaan turvallinen tila, jossa jokainen tietää ja tuntee saavansa tanssia omana itsenään ja haluamallaan tyylillä.

Toimintatapojen premissit on hyvä kertoa ääneen tapahtuman aluksi heti opetustuokion päättyessä. Samassa, korkeintaan muutaman minuutin infossa on luonnollista kertoa myös illan aikataulusta, ohjelmasta ja mahdollisista avainhenkilöistä.

Paritanssikulttuurin perustavanlaatuisen sovittava asia on se, kuka seuraa ja kuka vie. On varsin ummehtunut malli, että miehet vievät ja naiset seuraavat. Itse tanssitilanteenkin kannalta on toimivampaa, jos kuka tahansa voi viedä ja seurata. On myös mahdollista tanssia vaihtaan roolia kerran tai useammin kappaleen aikana (tanssia switch :aten). Tapahtumissa tanssitaan myös niin, että molemmat antavat tasa-arvoisesti impulsseja sekä reagoivat niihin ja tanssi käyttää pohjanaan pikemminkin kontakti-improvisaation periaatteita kuin perinteisen paritanssin keinoja (fluidi vienti).

Hakemisen kulttuuri on ainakin lavatanssipiireissä monesti hankaluutta ja pahaa mieltä aiheuttava. Hakemisen kynnystä kannattaakin laskea mahdollisimman paljon. Hyvin toimivaksi kulttuuriksi vapaan kansanparitanssin kentällä on osoittautunut, että kuka tahansa saa hakea ketä tahansa roolistaan riippumatta. ”Voitko viedä tämän” tai ”saanko luvan” ovat hyviä avauksia tanssiin lähtemiselle ja roolituksen sopimiselle.

Lavatanssikulttuurissa, joka monelle tuntuu olevan oletusarvoinen malli, tanssitaan yleensä kaksi samaa tanssilajia olevaa kappaletta peräkkäin saman parin kanssa. Vapaan

kansanomaisen paritanssin tilanteet ovat kuitenkin usein myös jamisoittotilaisuuksia, jolloin soittajat päättävät lennossa, mitä missäkin vaiheessa soitetaan ja millä tyylillä. Näin ollen yleensä tanssilajeja ei tule kahta kappaletta peräkkäin. Tanssitupa-hankkeessa tanssietikettiin onkin kuulunut yksi tanssi saman parin kanssa. Tietenkään kukaan ei kiellä tanssimasta useampaa kappaletta saman parin kanssa, mutta on tärkeää kertoa oletusarvoinen tapa ääneen, jotta väärinkäsityksiltä vältytään.

Tanssitupa-hankkeen tapahtumat on suunniteltu täysin aloittelijat huomioon ottaen. Alkeisopetuksen lisäksi olemme rohkaisseet kiinnostuneita kysymään avoimesti pidempään tanssineilta heille vieraan tanssilajin perusaskeleita. Katajan tapahtumissa on havaittu hyväksi käytännöksi pyytää alun infotuokion osana kokeneita tanssijoita viittaamaan, mikäli he mielellään opettavat jamien aikana jotain.

Musiikki

Kuten edellä todettiin, vaatimukset tanssittavalle musiikille ovat erilaiset ja usein suuremmat kuin esimerkiksi musiikille, jota esitetään katsomossa istuvalle yleisölle. Jamimusiikin jatkuvuus tilanteessa saattaa asettaa kohtuuttomia vaatimuksia muusikoille varsinkin, jos muusikoita on vähän tai heidän taitotasonsa tai repertuaarinsa ei riitä useamman tunnin soittamiseen. Illan musiikin voikin suunnitella tulevan vain osaksi muusikoilta ja käyttää sen lisäksi esimerkiksi valmiiksi koottuja soittolistoja.

Soittolistojen käyttö kannattaa suunnitella etukäteen, jolloin illan kokonaisuudesta tulee joustava ja ehyt. Listat voi koota itse, käyttää valmiita listoja tai ottaa listojen tekemisen osaksi tapahtuman sosiaalista kontekstia. Katajan kesäjameissa 2024 todettiin, että lomakauden vuoksi muusikoita tulee todennäköisesti paikalle niin vähän, että musiikin kannattelusta saattaisi tulla soittajalle ennemmin taakka kuin mukavaa ajanvietettä toisten soittajien kanssa. Kesäjämät päätettiin pitää täysin soittolistavetoisina ja n. 30 minuutin soittolistojen laatiminen annettiin ”soittolistaräätälien” tehtäväksi. Soittolistaräätäliksi ilmoitauduttiin etukäteen. Räätälin listalle annettiin oma kellonaika, jolloin listan laatija esiteltiin ja hän kertoi lyhyesti oman listansa mahdollisesta teemasta, lista laitettiin soimaan tanssittavaksi ja listan päätyttyä taputettiin laatijalle. Soittolistaräätälien paikat olivat todella haluttuja, ja listojen laatiminen sosiaalisesti lisäsi ihmisten viihtymistä ja innostusta tapahtumaan.

Joskus voi kuitenkin käydä niin, että muusikoita ei yllättäen saavukaan paikalle riittävästi niin, että he jaksaisivat soittaa koko sitä aikaa, minkä tanssijat tanssivat. Tällaisia tilanteita varten Kataja tarjoaa valmiiksi tehtyjä soittolistoja, jotka on mietitty tanssitilanteen toimivuuden kannalta. Kaikki kappaleet ovat tanssittavia ja eri tanssilajeja on listalla tasaisesti. Samaa tanssilajia kuten vaikkapa polkkaa ei ole useaa peräkkäin, ja harvinaisempia tanssilajeja kuten hamboa ja masurkkaa on mukana riittävästi. On tärkeää, että itse tanssitilanteessa ei tarvitse käyttää aikaa biisien arpomiseen, joten valmiit listat sujuvoittavat tilannetta. Katajan listat löytyvät osoitteesta <https://kansantanssijamit.fi/materiaalit/>.

Soittajien mukaan tulemista ja materiaalirepertuaarin kasvattamista voi helpottaa rakentamalla muusikoille ”meidän kaupungin” materiaalipankkia, kuten muutamissa hankkeen kaupungeissa projektin aikana lähdeittiinkin tekemään. Erikseen valittuja ja osallistujille ilmoitettuja kappaleita on mahdollista harjoitella itsekseen kotona ja osallistua ainakin osaamiensa kappaleiden soittamiseen. Nuotteja löytyy netistä paljon, mutta saavutettavuuden kannalta on tärkeää valita ja ilmoittaa kappaleet, joista uusien soittajien kannattaa jamirepertuaarin opettelunsa aloittaa. Ennalta ilmoitetut kappaleet voi myös tulostaa mukaansa ja soittaa nuoteista jमितilanteessa. Netistä löytyvistä nuottipankeista löytyy lista osoitteesta <https://kansantanssijamit.fi/materiaalit/>.

Soittajien yhteisesti osaamien kappaleiden määrää voi myös kasvattaa harjoittelemalla kappaleita yhdessä. Näin voidaan tehdä esimerkiksi pitämällä ennen varsinaisen tapahtuman alkamista muusikoille yhteinen pieni soittopaja, jossa käydään hitaasti läpi muutamia jamikappaleita, joita voidaan sitten itse tilanteessa soittaa. Nämä ”jamihautomot” ovat myös erinomainen tapa madaltaa soittoon osallistumisen kynnystä, vähän niin kuin yllämainitut tanssin opetustuokiot. Toinen vaihtoehto on pitää esimerkiksi viikoittain jameista täysin irrallaan olevia soittotreenejä, joissa treenataan jamimusiikin soittamista aivan kuten tanssijat treenaavat tanssimista.

Tärkeä soittamista helpottava tekijä on soittajien määrä. Yhdessä on helpompi keksiä, mitä seuraavaksi soitetaan, ja riittävän äänimassan takana on turvallista soittaa mukana myös kappaleita, joita ei osaa kovin hyvin. Tapahtumajärjestämisessä kannattaakin pitää huolta siitä, että tilanne on soiton harrastajalle miellyttävä soittoaian pituuden, soittajien määrän ja soittamisen sujuvuuden kannalta. Kun tilanne on miellyttävä eikä vastuu tilanteen kannattelusta lisää paineita, tulee soittaja helpommin paikalle uudestaan, ja ajan saatossa tanssitilanteiden jamisoittajia on enemmän.

Mainostus ja tapahtuman ”houkuttelevuus”

Ihmisten tavoittaminen on nykypäivänä haastavaa. Vielä jokin aika sitten sosiaalinen media tai sitä ennen sähköpostilistat olivat hyviä keinoja tavoittaa ihmisiä. Tällä hetkellä tietoa pitää kuitenkin jakaa useamman somealustan lisäksi erilaisissa tapahtumakalentereissa, ryhmien sisäisissä Whatsapp-ryhmissä, infokirjeissä jne. Tiedon jakamisen lisäksi mainostuksen tavoitteena on saada aikaan ”pöhinä”-tila, jossa kaikille tulee sellainen olo, että kaveritkin aikovat osallistua tapahtumaan ja siellä on kivaa.

Yksittäisen tapahtuman mainostaminen on usein helpompaa kuin tapahtumasarjan mainostaminen sarjan alkuvaiheessa. Ihmiset priorisoivat helpommin ainutkertaiseen tapahtumaan pääsemistä, koska poisjääminen tarkoittaisi koko tapahtumakokemuksen menettämistä. Jatkuva tapahtuma tarvitsee paljon suuremman kiinnostuneiden joukon, koska kaikki eivät kuitenkaan pääse jokaiseen tapahtumaan muiden prioriteettien tai elämäntilanteiden takia. Jos siis tavoitteena on, että jokaiseen tapahtumaan tulee ainakin 40 ihmistä, kiinnostuneita tulee olla reilusti yli 100 henkeä. Vaikka seuraavan tapahtuman mainostaminen edellisessä tapahtumassa saattaakin riittää vakiokävijälle, kannattaa mainostuskierroksia olla ennen tapahtumaa kaksi tai kolme. Harva meistä tekee päätöksen tapahtumaan

osallistumisesta yhden mainoksen perusteella, mutta jos mainoksia tulee useampia ja mieluiten eri kanavista, kypsy osallistumispäätös varmemmin. Lisäksi moninkertainen mainostus auttaa varmistamaan, että tieto päätyy ihmisten kalentereihin saakka ja että he muistavat tulla paikalle.

Tapahtumasarjaa suunnitellessa kannattaa huomioida, että se vaatii ensimmäisen vuoden aikana paljon enemmän panostamista kuin vakiintunut tapahtuma. Vakiintunut tapahtuma kestää paljon paremmin sen, että on hiljaisempia kertoja, jolloin meininki ei ole niin vetävää. Uuden tapahtumasarjan tapahtumissa pitäisi kuitenkin jokaiselle kävijälle jäädä sellainen olo meiningistä, että hän haluaa tulla uudelleen seuraavalla kerralla. Kansanomaisen paritanssin ja tanssisoiton tapahtumissa kannattaa kiinnittää huomiota mm. siihen, että musiikki on tanssittavaa, soittaminen ei aseta turhia paineita ja siihen mukaan tuleminen kynnystä on madallettu, joka kerralla on riittävästi ihmisiä ja järjestelyt toimivat.

Tanssitupa-hankkeessa esiin nousseita haasteita ja kysymyksiä

Tanssinopetus

Mikäli halutaan, että vapaa kansanomaisen paritanssi kasvaa ja kehittyy omana lajinaan, täytyy lajista tarjota opetusta useammalla tasolla ja mieluiten viikoittaisilla kursseilla. Kansanomaisen paritanssin tilanteiden yhteydessä järjestettävät opetustuokiot eivät tarjoa lajissa kehittymisen pohjaksi riittävää tanssinopetusta, vaan ne ovat ennemmin vain sisäänheittotuote lajiin.

Jos verrataan muihin vapaasti tanssittuihin paritanssilajeihin, vapaata kansanomaista paritanssia opetetaan olemattoman vähän. On yleistä, että aktiiviset paritanssiharrastajat käyvät viikoittain usealla tunnilla varsinaisten vapaan tanssin tilaisuuksien lisäksi. Näillä tunneilla opetellaan lajityyppillistä liikemateriaalia, kaikelle vapaalle tanssille ominaista parikontaktia sekä viemistä ja seuraamista. Mikäli halutaan, että kansantanssi kasvaa varteenotettavaksi harrastusvaihtoehdoksi, kansantanssi tarvitsee viikkotunteja, joissa opetetaan perusteita aloittelijoille, edistynyttä materiaalia pitkään tanssineille ja useita tasoja näiden välillä eli tarjotaan luonnollinen ja motivoiva progressio aloittelijasta mestariksi. Viikkotunnit tarjoavat paitsi teknistä osaamista myös sosiaalisen kontekstin, jossa tanssija voi tuntea olevansa osa ryhmää, jolla on yhteiset intohimot ja tavoitteet. Säännöllinen opetus myös kehittää lajia, mikä on kriittisen tärkeää vähemmistössä olevalle kulttuurikentälle. Opettajat ovat tässä avainasemassa, sillä he näkevät mitä jamatilanteissa tanssitaan, ottavat vaikutteita muista lajeista, kuulevat mitä harrastajat haluavat tanssia ja kehittävät lajia kontaktissa muiden opettajien kanssa.

Suuri osa tämän päivän harrastuksista jakautuu harrastettavan asian harjoitteluun ja varsinaiseen tekemiseen. Esittävässä tanssissa suurin osa tekemisestä on harjoittelua ja esityksiä on vain muutama vuodessa. Silti treenaamassa käydään viikottain tai joskus useammin. Vaikka vapaa tanssi mahdollistaakin harrastamisen pelkästään jameissa käymällä

heti kun perusteet on saatu haltuun, suurin osa harrastajista haluaa jamittamisen lisäksi treenata aktiivisesti. Niin Tanssitupa-hankkeen tuvissa kuin opetuksissakin kävi ilmi, että kysyntää vapaan tanssin tunneille on, mutta opetusta on vaikea löytää.

Jamisoiton ja tanssisoiton kehittäminen ja opetus

Jamisoiton ja tanssisoiton näkökulmista hankkeessa nousi esille paljon todella mielenkiintoisia asioita, joita mielestämme pitäisi käsitellä jopa oman raportin tai seminaarin verran. Soittojamit ovat kansanmusiikkiksenessä hyvinkin näkyvä tekemisen muoto varsinkin festareilla.

Varsinaista jamisoittoa ei kuitenkaan opeteta harrastajatasolla meidän tietojemme mukaan missään. Jamihautomoita toki on, mutta nekin sisältävät lähinnä kappaleiden soittamista hitaasti läpi yhdessä. Yhdessä soittamisen kova tekijä OAS tekee mahtavaa työtä yhdessä soittamisen kentällä, mutta heilläkin kappaleet perustuvat ennalta sovittuihin sovituksiin.

Onko jamisoiton opetukselle olemassa omaa pedagogiaansa? Mitä muita pedagogisia välineitä jamisoitossa on kuin soittaa kappaletta alusta loppuun melodiasoittajan tai sointusoittajan voimin? Onko mahdollista liittyä tuntemattomaan kappaleeseen mukaan esimerkiksi keksimällä riffi, soittamalla perussävelbordunoita tai jollakin muulla tavalla? Jamisoitto on hetkessä organisesti syntyvää, ja sitä ei olekaan tarkoitus ohjailla ulkoa päin. Voisiko kuitenkin jamisoitossa tarvittavia taitoja opiskella erikseen kuten vapaan paritanssin tanssijat opiskelevat parikontaktia, kuvioita ja improvisointia vapaita tanssilanteita varten?

Tanssitupa-hankkeessa nousi vahvana kentän into ja tarve soitonopetukselle, jonka tavoitteena on yhdessä vapaasti soittaminen. Opetusta kaivattaisiin niin lyhytkursseina kuin viikkotunteinakin. Rohkeita askeleita otettiin useammassa kaupungissa esimerkiksi perustamalla jamitreeniryhmä, jossa opetellaan jokaista Tanssitupaa varten viisi uutta kappaletta ja näin pikkuhiljaa kasvatetaan tanssijoille soitettavaa materiaalia. Toisessa kaupungissa tapahtuman sivuilla julkaistaan etukäteen viisi kappaletta, jotka voi opetella kotona etukäteen, ja madalletaan näin soittoon osallistumisen kynnyistä. Nämä ovat kuitenkin vasta ensimmäisiä askelia kohti kukoistavaa jamisoittokulttuuria.

Tapahtumien järjestäminen

Tapahtumajärjestämisen voi kuvata hyvin yksinkertaisesti. Tarvitaan tila, aika, tapahtuman sisältö, mainostus ja suunnitelma tapahtuman taloudellisesta kannattavuudesta. Juuri taloudellinen kannattavuus asettaa tapahtuman järjestämiselle kuitenkin hyvinkin suuria vaateita ja stressitekijöitä. Tulisi saada aikaan hyvä tapahtuma, johon osallistuu riittävästi ihmisiä, jolloin tapahtuman eteen nähty vaiva ei mene hukkaan eikä tilaisuudesta tule rahallista tappiota. Hyvän tapahtuman järjestäminen vaatii edellä mainittujen asioiden lisäksi esimerkiksi skenen tuntemista, verkostoja joita voi hyödyntää ohjelmaa mietittäessä, mainostukseen nähtyä vaivaa ja taitoa, osaamista itse tapahtumatilanteen suunnittelussa ja hallinnassa sekä kykyä kehittää tapahtumaa tapahtumasarjan ollessa kyseessä.

Kansantanssi- ja kansanmusiikkikenttä hyötyisi siitä, että aiheesta olisi tarjolla koulutusta ruohonjuuritasolla. Kenttämme suuret festarit ja tapahtumat ovat ammattimaisesti tuotettuja, mutta suurimman osan tapahtumista järjestävät paikkakuntien aktiivit pitäen konsertteja, juhlia, leirejä ja muita yhteisöllisen toiminnan tapahtumia. Tapahtumien järjestämistä käsittelevän koulutuksen ei tarvitsisi olla ammattilaisilta ostettua kovan rahan koulutusta, vaan työpajojen, yhteisöjen tms. järjestäminen mahdollistaisi toisilta tekijöiltä oppimista. Pienet esitelmät tai lyhyet työpajat festareilla tai tapahtumissa mahdollistaisivat tiedon ja vinkkien valumisen kentälle useamman toimijan käytettäväksi. Koulutusta tarvittaisiin eri-ikäisille ja erilaisia tapahtumia järjestäville ihmisille suunnattuina vaihtoehtoina.

Huutokatrillin haasteet

Huutokatrillista on tullut erittäin suosittu sosiaalisen tanssin muoto, ja se on toimiva osa myös kansanomaisen paritanssin ja tanssisoiton tilanteita. Huutokatrilli tarjoaa yhteisöllisen kokemuksen, joka on helposti myös vasta-alkajan saavutettavissa. Tanssitupa-hankkeen kaupungeista kolmessa tanssittiin huutokatrillia, mutta huutokatrillin järjestämisessä ilmeni muutamia haasteita.

Huutokatrillit ovat pitkiä, joten mikään yksittäinen levytetty kappale ei ole riittävän pitkä kokonaiseen kattrilliin. Huutokatrillia varten on levytetty JPP:n yli kaksikymmentä vuotta vanha Huutokatrilli-levy. Suurin osa sen puolen tunnin kestosta on kuitenkin auttamattoman hidasta nykypäivän tapaan tanssia huutokatrillia, vaikka levyn loppuosa onkin mainiosti toimivaa musiikkia. Varmaankin tästä syystä yhdessä kaupungeista päädyttiin soittamaan useita kappaleita peräjälkeen suoratoistopalvelusta. Tämä toimi mukiinmenevästi, mutta aiheutti ikävän tauon aina biisien taitteessa.

Livemusiikin kanssa on myös omat ongelmansa. Huutokatrillimusiikit eivät ole ”jamiklassikoita”, joten kovin monella ei ole riittävää kattrillirepertuaaria kokonaisen huutokatrillin soittamiseen. Huutokatrillista ei ole olemassa valmista nuottikirjaa, ja nuottien kokoaminen toimivaksi jatkumoksi vaatii ammattitaitoa. Myöskin paikallisten soittajien taitotaso vaikuttaa valittaviin kappaleisiin, koska useat kattrillikappaleet ovat kovin nopeita monen harrastajan taitotasolle. Tanssitupa-hankkeessa huutokatrillia tanssittiin livemusiikkiin kahdessa kaupungissa, ja molemmissa nuottien hankkimisesta vastasi paikalle palkattu ammattilainen.

Huutokatrilli tarvitsee myös vetäjän. Huutokatrillin vetäminen ei ole kovin vaikeaa puuhaa varsinkaan osaavalle tanssinopettajalle, mutta se vaatii kuitenkin, että taitoa on jonkin verran harjoitellut. Tanssissa käytettävät vuorot tulee olla hyvin etukäteen mietitty ja ne tulee olla niin yksityiskohtaisesti määriteltä, että ne voidaan opettaa nopeasti ja selkeästi, jotta tanssijat tietävät mitä tehdä, kun vuoro huudetaan. Tanssitupa-hankkeessa tanssituissa kattrilleissa oli huutamassa ammattilainen, jolta kattrillin opettaminen ja huutaminen kävi sulavasti.

Etiketti keikoilla ja tapahtumissa

Tanssia harrastava ihminen kokee musiikin usein rikkaimmin juuri tanssimalla. Koska kansanmusiikki- ja kansantanssitapahtumissa on yleistä vapaan paritanssin tanssiminen keikkatilanteissa, päätyy tanssija usein tanssimaan tilassa kuin tilassa. Kukaan tanssija ei halua tanssiessaan olla häiriöksi esiintyvälle yhtyeelle tai muille katsojille, mutta aina ei ole selvää, onko tanssiminen sopivaa tai jopa toivottavaa. Joskus päätelmiä on mahdollista tehdä esimerkiksi keikkapaikan tilajärjestelyistä, mutta se ei kuitenkaan aina ole yksiselitteistä. Käytänteitä tanssin toivottavuuden ilmaisemiseen olisikin hyvä kehittää.

Jotkut muusikot tai yhtyeet kertovat juonnoissaan, onko tanssiminen suotavaa. Tämä on tanssijoiden kannalta erittäin miellyttävä käytäntö: se ilmaisee tanssijoille tanssimisen toivottavuuden, ja samalla se kertoo tilanteen myös muille katsojille ja mahdollisille järjestyshenkilöille. Monesti katsojat, joita tanssiminen muuten saattaisi häiritä, suhtautuvatkin tanssiin neutraalisti tai uteliaasti, kun tanssi on verbaalisesti hyväksytty keikkalavalta.

Tanssitilan järjestäminen on usein selkeä viesti siitä, että tanssi on hyväksyttyä tai toivottavaa. Tässä kannattaa kuitenkin huomioida se, että tanssiminen vie paljon enemmän tilaa kuin musiikin kuunteleminen. Monesti tanssitilaa ei olekaan kuin muutamalle parille, se on järjestetty kuuntelijoiden ja esiintymislavan väliin tai sitä ei ole ollenkaan. Toki tanssitila kuuntelijoiden takana tai sivulla on toimivampi kuin edessä, jolloin tanssijat eivät häiritse niitä kuuntelijoita, jotka haluavat nähdä bändin.

Sissitanssin (eli hyvin pienessä tilassa tanssittavan yhden parin tanssin) tanssijoita tulee olemaan aina, vaikka lupaa ei erikseen keikkalavalta annettaisikaan. Vapaan, kansanomaisen paritanssin kehittymistä voi kuitenkin tukea ottamalla huomioon tanssin silloin, kun siihen on mahdollisuus. Usein pelkät sanat esiintymislavalta riittävät, mutta tilan järjestely tanssimyönteisesti tuo varmasti onnellisia lipunostajia tulevaisuuden keikoille.

Arvostus ja näkyvyys

Vapaa, kansanomainen paritanssi on ollut sallittua ainakin melkein aina. Folk-kenttämme tanssi on kuitenkin historian saatossa muovautunut esittävän kansantanssin ja yhteisöllisten tanhujen suuntaan. Vapaata, kansanomaista paritanssia opetetaan vain muutamalla paikkakunnalla, ja maamme suurimmalla kansantanssiin suuntautuneella festarilla vapaa, kansanomainen paritanssi on hyvin pienessä osassa. Vapaalla paritanssilla on kuitenkin potentiaali olla uusia harrastajia mukaan innostava voima ja yhteisöllinen toimintatapa, joka yhdistää harrastajia eri puolilta Suomea.

Muiden paritanssilajien harrastajamäärät ovat kasvaneet räjähdysmäisesti varsinkin koronapandemian jälkeen. Samaa kasvua on nähtävissä myös vapaassa kansanomaisessa paritanssissa paikkakunnilla niillä paikkakunnilla, joilla sitä opetetaan. Tanssitupa-hanke on osoittanut, että innostusta ja tulijoita olisi myös muilla paikkakunnilla, mutta opetuksen ja harrastustilanteiden käynnistäminen tyhjästä on hidasta ja raskasta. Tanssituvat käynnistyivät ja

ottivat tuulta alleen hyvin pienellä tuella, mutta hankkeeseen pystyttiin sisällyttämään vain neljä paikkakuntaa. Niinpä jatkossa haasteena on, kuinka luomme valtakunnallisia rakenteita, jotka tukevat vapaata, kansanomaista paritanssia ja tanssisoittoa: helpottavat tanssi- ja soittotilanteiden järjestämistä sekä opetuksen käynnistämistä ja kannustavat kokeilemaan.